

Državni izpitni center

M 0 7 1 6 4 1 1 2

SPOMLADANSKI ROK

TEORIJA IN ZGODOVINA DRAME IN GLEDALIŠČE

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Ponedeljek, 11. junij 2007

SPLOŠNA MATURA

1. D. Smole, *Antigona*; I. 1960; moderna poetično-etična, družinska, delno politična drama s tragičnimi in eksistencialističnimi prvini, drama metafore in paradoksa; Ismena in Teiresias/Kreon; tri dejanja brez prizorov; ok. 2500 svobodnih verzov.

Za vsak pravičen odgovor ena točka, skupaj 7 točk.

2. Haimon je Kreonov sin, kraljevič, ponavlja vedeževe besede, uživač, pozdravlja mir, ker mu omogoča brezskrbno življenje, gizdalin, lepohlači lahkoživec, narcisoiden, apolitičen, brez aspiracij, značajsko pritlikav; Teiresias je vedež, svetovalec, ideolog brezskrbnega življenja, vsesplošne urejenosti, uživaštva, potrošništva, demagog, konformist, nenačelnež, skrbi za obči blagor in vsesplošni mir ter koristi, opazuje od strani, ve, da se zlo iz zla rodi, a ne stori skoraj nič, da bi bilo zla manj ...

Do 2 + do 2 točki.

3. To je monološka replika; meri na Teiresiasa.

1 + 1 točka

4. Ismena je A. sestra, vsaj sprva je tudi na njeni strani, bolj kakor sestra ljubi življenje in sebe, po Teiresijasevih besedah je ideja o pokopu Polinejka prav njena, je zemeljska, realist, nečimrna, ponosna, boji se trpljenja in sramote, kmalu pusti A. samo, torej ni človek dejanj; v navedenem odlomku pokaže kritičnost: kritizira konformizem, frazerstvo, brezbržnost, posploševanje, pasivnost, egoizem; ne sprejema Haimonove površnosti, pa tudi ne Teiresiasovih idej o varnih razdaljah med ljudmi, o vsesplošni urejenosti, o pridobitništvu, ampak je – v duhu eksistencializma – vsaj sprva za maksimalno angažiranost slehernega posameznika; strinja se, da je treba z dobrim premagovati zlo, da le moralna vzravnost nekaj velja; svet, bo rekla pozneje, je treba spreminjati s srcem, po vesti, kajti "srce zveni, vest naj ureja" ...

1 + 1 točka za obe lastnosti + do 2 za oznako.

5. Npr. prepolna je sebe, svojih potreb, je neiskrena, samovšečna, preveč ji je za lastno uveljavitev, za lastno varnost in koristi; posledica je, da ostane Antigona sama ...

1 + 1 točka za obe napaki + 1 točka za navedbo posledice.

6. Npr.: da je treba z vsem srcem vztrajati pri resnici, da se je treba z odprtimi rokami vreči v svet, ne glede na trpljenje ali položaj, da je treba svet človečiti, saj ni mogoče, kakor svetuje Teiresias, vsega na splošno hvaliti, vsemu kimati, ni moralno, prodajati pamet in srce za skledo juhe in prgišče judeževih srebrnikov ...

1 točka

7. a) Razum, svari Kreon Haimona, mora biti tudi v ljubezni pred čustvi, mož ne sme biti hlapec ženski, izbrana žena mora biti najboljša, ne pa takšna, kakor je Antigona, ki jo bo treba zaradi trme kaznovati, kajti nepokorščine ni mogoče trpeti, ker ruši države, zakonov ne sme nihče teptati, oblast in ukaze je treba ubogati, kajti najhujše zlo je brezvladje, ki ruši državo in seje malodušje.

- b) Monolog.

1 točka za vsako idejo + 1 točka za vrsto govora.

8. a) Kreon je novi kralj, Ojdipov naslednik, uglajen gospod, ki ga zaradi sitnega posla nenehno boli glava, urejati mora zoprne državne in družinske stvari, je pragmatični funkcionalist, novodobni Kantor, ki ohranja svojo oblast z umori, dokler ne postane sam žrtev, "njegove roke so zmerom čiste", je morilec in krvnik, ki misli, da je bog in da mu je zato dovoljeno vse, Teiresias pravi, da "ne ubija, ampak uraduje", da so "njegove roke zmerom čiste"; vendar je človeško osamljen, na strani sorodnikov, rad ima rože, ptice, toda poljane, na katere ga zapeljejo sanje, so spolzke zaradi Teiresiasov, Ismen, stražnikov.

- b) Hoče biti kralj z neomejeno oblastjo, hoče red in mir in popolno poslušnost.

- c) Skrbijo ga izguba oblasti, avtoritete, pritiski meščanov, vladavina žensk ...

č) Hoče biti človeški kralj: kot kralj mora biti neusmiljen, trd, neizprosni, zaradi države, kot človek bi moral odpuščati, biti usmiljen, human.

1 + 1 + 1 + 1 točka

9. Npr.: Oba sta nova tebanska kralja, oba izdata ukaz, s katerim prepovesta pokop državnega izdajalca, oba sta v stiski, ker s tem prizadeneta sorodstvo, ukaz obeh poraja zlo, smrti, tragedijo, oba ... Sofoklejev Kreon hoče ohraniti oblast za vsako ceno, deluje v okviru legalnega, je trmast, objesten, v sporu z meščani, strog oče, s prepovedjo pokopa hoče kaznovati mrtvega, bolj ljubi sebe kakor druge, ljudi sodi po njihovem odnosu do polisa, zahteva ubogljivost, hlapčevstvo, pokorščino, mir, red in zakonitost, zaničuje ženske, zato ne more prenesti A. upora, pošlje jo v smrt, ker ga ni ubogala, ker je pokorna svojim zakonom, ker je avtonomna, čeprav sam pravi, da se je treba držati večnih zakonov, cinizem pokaže, ko dá Antigono živo zazidati in se spreneveda, da ne bo umrla lačna, ker ji bo v grob dal tudi hrane, občuti vso težo krivde ... Smoletov Kreon je malo bolj človeški, od uradovanja ga boli glava, zahteva ubogljivost, mir, red, vsesplošno urejenost, vzdržuje čredno moralo, sodi, kaznuje, preiskuje, skrbi za obči blagor, išče smisel državi, sebi in državi v korist, je novodobni inkvizitor, ve, da ljudstvo hoče biti vodeno, sito, potešeno, da mora svoboda ostati v mejah dovoljenega, ve, da so okrog njega egoisti, demagogi, polžja tipala; tudi on vztraja pri prepovedi javnega pokopa, niha med biti kralj in biti človek, oboje je namreč naporno, sredstvo njegove oblasti je tudi umor, je kralj, ki želi biti človek, in je človek, ki hoče biti kralj, prepozno pristane na spravo ...

Do 2 točki za podobnost obeh dramskih likov + do 2 točki za njuno različnost.

10. Paž prinese novico, da je A. našla Polinejka in ga pokopala. Kreon ukaže ustaviti zvonove in kaznovati upornico. Stražnik pohiti izvršiti njegov ukaz. Trenutek, ko je A. pokopala brata, bo, se motita Haimon in Ismena, kmalu pozabljen. Teiresias ukaže ujeti paža, Kreon mora uradovati, a čedalje močnejšega zvonjenja, ki simbolizira njegovo vest, ni mogoče utišati, tako kakor ni več mogoče ustaviti paža, ki nosi A. ideje v svet.

1 točka za povzetek + 1 točka za razlago.

11. Npr.: Človek se mora nenehno in odgovorno uresničevati, se upirati absurdnosti sveta, delati dobro, mora iskati smisel bivanja, mora biti humanist, plemenit, nesebičen, požrtvovalen, pravičen in koristen vsem, mora z dejanji oblikovati svojo podobo – zato sem tu, da zvem, kdo sem –, postati mora več od zgolj bivajočega, hoteti resnico ...

1 + 1 točka

12. V ta žalostni vsakdan, v kisl čas, v čas, v katerem so v vsesplošnem blagostanju marsičemu padle cene, v čas laži, prevar, slepote, v čas, ko se kopičijo predpisi, dogovori, uredbe, v katerem so sredstvo tudi umori, če ve napačen človek preveč ...

Do 2 točki za dve oznaki, 1 točka za eno oznako.

13. *1 točka za podčrtavo ali pripis.*

14. Npr.: Iskanje Polinejka lahko pomeni legitimni upor krivičnemu, nehumanemu, neetičnemu ukazu, krivični, samodrški oblasti, ki še po smrti mori mrtve. Polinejk je resnica, morala, vest, dolžnost, človečnost, je etična pokončnost, moralna čistost, je iskanje smisla življenja ... Sofoklejeva A. ga išče vsem na obeh, Smoletova nevidno, ker je odsotna, navzoča le tako, da drugi govorijo o njej, navajajo njene besede ali jih komentirajo – zato dialog navzočih raste v dialog z odsotno, A. hkrati je in ni, tisto, česar ni, ogroža tiste, ki so, njena "dramska eksistenca je skrita v replikah nastopajočih oseb", je zapisal D. Poniž.

Do 2 točki – 2 samo za razvito razlago, 1 za skromnejšo.

15. Npr.: Anouilhevo, Jovanovičevo ...

1 točka (že za priimek dramatika)

16. Antigono D. Smoleta.

1 točka

17. Npr.: Sofoklejeva ima uvodni in sklepni prizor ter pet prizorov in pet stajank, didaskalije so redke, verzi jambski, likov je 9, prva spregovori Antigona, prizorišče je enotno, pred Tebami, začenja se zjutraj, sklene se v enem dnevu, dogajanje sklene zbor, zaprta forma, pomemben je prebrat (anagorizem); Smoletova ima tri dejanja, zadnji dve uvaja zbor, verzi so svobodni, likov je 8, prva spregovori Ismena, prizorišče je enotno, pred Tebami, začenja se zvečer, dogajalni razpon je večji, zlasti med 2 in 3 dejanjem poteče več nepokazanega časa, odprta forma, ni pomembnega preobrata, spoznanja ...

1 + 1 točka za dve prvini + 1 točka za primerjavo.

18. a) Posredno, eksplicitno samooznačevanje.
 b) Posredno, eksplicitno označevanje.
 c) Posredno, eksplicitno označevanje in neposredno, eksplicitno samooznačevanje.

1 + 1 + 1 točka le za popolno in pravilno ugotovljeno vrsto označitve.

19. postelj – arhaizem,
 kamen se mi je odvalil od srca – fraza,
 zanesle so me noge – metonimija,
 sonce sije mrak – oksimoron,
 bodalce trdno – inverzija,
 Ti si rada živa in na tleh, tvoja sestra pa je od malega blodila pod oblaki – antinomija ali nasprotje

3 točke, za dva pravilna odgovora 1 točka.

20. 1 točka za obkroženje + do 2 točki za (razvito) utemeljitev.

21. Gledališka uprizoritev, inscenacija, odrska konkretizacija.

1 točka za eno pravilno poimenovanje.

22. Npr.: prva je zapisana – druga uprizorjena,
 prva se uprizoritveno bere – druga se gleda,
 prva je nespremenljiva – drugi uprizoritev dodaja niz prvin, je efemerna ...

1 + 1 točka

23. DA: če bralec prvega postane gledalec/poslušalec/"bralec" drugega, drugače NE.

1 + 1 točka

24. a) Razume ga kot besedilo, ki ga je treba brati uprizoritveno, in ga za uprizoritev tudi pripraviti, ga po natančni presoji morda skrajšati, preurediti, razčleniti in razložiti.
 b) O. Župančič.
 c) Veronika Deseniška.

Do 2 točki za dve dramaturgovi opravili v gledališču + 1 točka za ime prvega slovenskega dramaturga + 1 točka za njegovo tragedijo.

25. Npr.: scenografija, razsvetljava, glasba, šumi, kostumografija, maska, drža itd.

1 + 1 točka za dve prvini.

26. 1 točka za izbiro simbola + 1 točka za njegovo razlago.

27. 1 točka za izbor barve + 1 točka za utemeljitev izbora.